

Nr 279.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inköp för statens räkning av respiratorer till beredskap vid barnförslamningsepidemier m. m.; given Stockholms slott den 6 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om anslag till inköp för statens räkning av respiratorer, avsedda att såsom en reserv användas vid barnförslamningsepidemier och eljest uppkommande behov, samt anför:

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 9 mars 1945 erinrat om att 1937 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 284) i anledning av inom riksdagen väckta motioner anvisat ett reservationsanslag av 40 000 kronor till inköp för statens räkning av respiratorer till beredskap vid barnförslamningsepidemier m. m. Dessa skulle i mån av behov tillhandahållas epidemidistrikten av den centrala sjukvårdsmyndigheten. *Medicinalstyrelsen* hade i ett den 21 juni 1937 avgivet förslag till bestämmelser rörande användningen av förenämnda anslag framhållit bland annat, att de för statens räkning anskaffade respiratorerna måste betraktas som reservapparater, avsedda att tillgripas, när redan befintliga apparater icke räckte till. Till-

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 1 saml. Nr 279.

komsten av dessa apparater finge således icke föranleda kommunala myndigheter eller landsting att avstå från eller uppskjuta inköp av egna respiratorer. Genom brev den 23 juli 1937 hade Kungl. Maj:t ställt omförmälda anslag till styrelsens förfogande, att av styrelsen disponeras för inköp av fem respiratorer, vilka även anskaffats och tagits i bruk.

Härefter anför medicinalstyrelsen i huvudsak följande.

Styrelsen hade genom förmedling av svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet införskaffat uppgifter om antalet i riket befintliga respiratorer. Av uppgifterna framginge, att, förutom några beställda men ännu icke levererade apparater, vid årsskiftet 1944/45 funnits sammanlagt 60 respiratorer, däri inräknat nyssnämnda fem, staten tillhöriga reservapparater.

De befintliga respiratorerna hade emellertid på senare tid visat sig otillräckliga, särskilt under de svåra barnförlamningsepidemierna under hösten 1944. Styrelsen hade därför funnit en betydlig utökning av antalet respiratorer nödvändig. Med anledning härav hade styrelsen i samråd med svenska stads- och landstingsförbunden uppmanat huvudmännen för samtliga epidemidistrikt att snarast möjligt vidtaga åtgärder för anskaffande av ytterligare respiratorer, varvid styrelsen framhållit önskvärdheten av att *dels* varje huvudman måtte anskaffa ytterligare minst en respirator, *dels* ock antalet respiratorer inom varje epidemidistrikt icke borde understiga en för varje påbörjat 100 000-tal invånare. I samband härmed hade styrelsen understrukt behovet av en överenskommelse mellan epidemidistriktens huvudmän om ömsesidigt bistånd i form av rättighet för en huvudman att, då egna respiratorer vore upptagna, få sina patienter respiratorbehandlade hos annan huvudman.

Härutöver vore det emellertid erforderligt med en utökning av antalet statsägda respiratorer. Med hänsyn till den väntade ökningen av antalet av de till epidemidistriktet hörande respiratorerna ansåge styrelsen, att ökningen av antalet dylika apparater i statens ägo kunde begränsas till fem. Antalet för statsmedel inköpta respiratorer skulle därigenom ökas till tio. Dessa borde disponeras så, att de i första hand placerades å sjukhus inom områden, som vid visst tillfälle vore svårt hemsökta av barnförlamning, samt i övrigt ställdes till huvudmännens förfogande, när deras egna apparater på grund av reparation eller översyn icke vore disponibla.

Medicinalstyrelsen hade funnit de inom landet konstruerade och tillverkade respiratorerna av typ Sahlin vara de för ändamålet lämpligaste. Priset för en sådan respirator uppginge till 9 020 kronor, vartill komme 935 kronor för transformator, vilken som regel erfordrades för omformning av växelström till likström. Vid samtidigt inköp av ett större antal apparater kunde en viss reduktion av priset påräknas. Styrelsen hade under hand träffat överenskommelse med svenska landstingsförbundets upphandlingsorganisation om gemensam upphandling av ifrågavarande fem respiratorer och de respiratorer, som kunde komma att inköpas av epidemidistriktet. Nyanskaffningen av respiratorer borde ske inom sådan tid, att de nya apparaterna funnes tillgängliga, därest större barnförlamningsepidemier skulle komma att uppträda även under kommande sommar och höst.

Under återopande av det anförda hemställer medicinalstyrelsen, att Kungl. Maj:t för inköp av fem respiratorer jämte transformatorer måtte an-

visa ett belopp av högst 48 000 kronor, att utgå från femte huvudtitelns anslag till vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård. Därest detta anslag skulle finnas icke böra komma i fråga, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå innevarande års riksdag att för ändamålet anvisa ett reservationsanslag å nämnda belopp.

I utlåtande den 28 mars 1945 har *statskontoret* anfört följande.

Enligt 18 § epidemilagen skall varje epidemidistrikt äga tillgång till erforderligt antal platser å sjukhus, avsedda för personer, som äro behäftade med någon av de i 2 § 1 mom. uppräknade sjukdomar, däribland akut barnförlamning. Sådana epidemisjukhus skola vara försedda med nödig utrustning. Varje epidemidistrikt skall därjämte vara försett med erforderlig utrustning för sådana tillfälliga sjukvårdslokaler, vilkas inrättande kan nödvändiggöras av särskilda omständigheter.

I anslutning till sålunda meddelade bestämmelser måste statskontoret för sin del finna, att det bör ankomma på epidemidistriktens att anskaffa respiratorer i den utsträckning, som är av behovet påkallat. Därest likväl den av medicinalstyrelsen föreslagna utökningen av antalet statliga respiratorer anses böra komma till stånd, torde härför erforderliga medel böra äskas av riksdagen.

Betydelsen av respiratorbehandling vid den i samband med akut barnförlamning stundom inträdande andningsförlamningen torde vara så allmänt känd, att en närmare utveckling härav icke erfordras. Här må endast nämnas, att ett icke ringa antal barnförlamningspatienter genom sådan behandling räddats till livet samt att behandlingen, oavsett sjukdomens slutliga utgång, medför en avsevärd lindring i de plågor, som äro förenade med den andningsförlamningen åtföljande kvävningsskänslan. De befintliga respiratorerna ha emellertid, särskilt under de senaste svåra barnförlamningsepidemierna, visat sig vara alltför få. En utökning av antalet respiratorer i de olika epidemidistrikten är därför erforderlig, och en sådan torde även kunna i viss omfattning påräknas till följd av de åtgärder, som medicinalstyrelsen vidtagit i sådant syfte.

Man lär emellertid icke kunna räkna med att varje epidemidistrikt skall anskaffa så stort antal apparater, som erfordras för att möta de extra ordinarie behov, som uppstå vid barnförlamningsepidemier av större omfattning. Det skulle ställa sig alltför oekonomiskt, därest varje distrikt skulle innehåva ett antal reservapparater, som endast undantagsvis eller mera sällan komme att tagas i anspråk. Utöver distriktens egna respiratorer bör därför finnas ett centralt reservförråd av sådana apparater, från vilket tillfälliga, lokala behov av respiratorer kunna tillgodoses. Ett mindre sådant reservförråd, tillhörigt staten och omfattande fem apparater, finnes redan. Medicinalstyrelsen har emellertid funnit detta antal alltför ringa samt hemställt om dess fördubbling. Enligt vad jag under hand inhämtat har medicinalstyrelsen härvid delvis utgått från det behov av reservapparater, som visade sig föreligga vid barnförlamningsepidemierna under hösten 1944. Mot sty-

relsens beräkning av det erforderliga antalet av ifrågavarande apparater synes mig intet vara att erinra.

Såsom statskontoret framhållit, ankommer det enligt epidemilagen i princip på vederbörande huvudmän att sörja för anskaffning av erforderligt antal respiratorer. I detta fall gäller det emellertid tillgodosende av extra ordinära behov, vilka på grund av epidemiernas växlande lokala utbredning och skiftande styrka icke lämpligen kunna tillgodoses genom epidemidistriktet. Med hänsyn härtill samt då riksdagen tidigare icke ansett hinder möta för anvisande av medel till ifrågavarande ändamål, synes någon allvarligare invändning icke kunna göras mot att staten nu påtager sig kostnaderna för anskaffande av ytterligare reservapparater till det antal, som medicinalstyrelsen föreslagit. Mot styrelsens beräkning av kostnaderna här för har jag intet att erinra.

Erforderliga utredningar ha medfört, att ärendet först nu kunnat upptagas till prövning och avgörande. Då inköpet av ifrågavarande reservapparater planerats äga rum gemensamt med den upphandling av motsvarande apparater för landstingens behov, som avses komma till stånd inom de närmaste månaderna, torde den erforderliga medelsanvisningen böra ske i form av ett reservationsanslag å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp för statens räkning av respiratorer till beredskap vid barnförlamningsepidemier m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 48 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Stig Hammar.